

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1973/47

Karar sayısı:1973/38

Karar günü:25/12/1973

Resmi Gazete tarih/sayı:20.2.1974/14805

İtiraz yoluna başvuran : Sakarya İş Mahkemesi.

İtirazın konusu : Davacı, vekilinin 274 sayılı Sendikalar Kanununun 29/7/1970 günlü, 1317 sayılı Kanunla değişik 9. maddesinin 4 sayılı bendinin üçüncü fıkrasının Anayasaya aykırı bulunduğu yolundaki iddiasının ciddi olduğu kanısına varan Mahkeme Anayasanın 1488 sayılı Kanunla değişik 151. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

I. OLAY :

Bir kollektif şirketin iş alanının kara taşımacılığı işkoluna girmediği halde Türkiye Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası'na toplu iş sözleşmesine çağırıldığından söz ederek bu sendika aleyhine 7/7/1972 günlü dilekçe ile Sakarya İş Mahkemesinde açtığı 1972/298 esas sayılı dava sonunda davalı sendikanın söz konusu iş yerinde toplu iş sözleşmesi yapamayacağına saptanmasına ilişkin olarak verilen 7/9/1972 günlü, 1972/265 sayılı kararın Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesinin 9/4/1973 günlü, 1972/38247-1973/9810 sayılı ilâmı ve 1317 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin 4 sayılı bendinde İşkolları Yönetmeliğinin uygulanmasına ilişkin her çeşit işlemler aleyhine Danıştayda dava açılacağı belirtildiğine göre davanın idari yargı organının görevi içinde bulunduğu gertekçesi ile bozulması üzerine esas defterinin 1973/219 sayısına geçirilen işin. 11/10/1973 gününde yapılan ilk duruşmasında davacı vekili 274 sayılı Kanunun 1317 sayılı Kanunla değişik 9 uncu maddesinin 4 sayılı bendindeki İşkolları Yönetmeliği veya yönetmeliğin uygulanmasıyla ilgili işlemler aleyhinde Danıştayda açılacak iptal davalarının iki ay içinde karara bağlanacağına ilişkin kuralın Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek 25/10/1973 gününde verdiği gerekçeli dilekçede söz konusu kuralın aykırılığının Anayasa'nın değişik 32., 46./2, 114/2, 132/2 ve 140 ıncı maddeleri yönünden olduğunu belirtmiş; mahkeme Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesinin bozma ilâmına uyulup uyulmama konusunu bir karara bağlanmadan Anayasaya aykırılık iddiasının Anayasanın 140 ınci maddesi yönünden ciddi olduğu kanısına varmış ve Anayasa mahkemesine başvurulmasına 12/12/1973 gününde karar vermiştir.

III. YASA METİNLERİ:

IV. 1 - İtiraz konusu kural:

274 sayılı Sendikalar Kanununun 1317 sayılı Kanunla değişik 9 uncu maddesinin itiraz konusu kuralı kapsayan 4 sayılı bendi, Beşinci Tertip Düstur - Cilt: 9 - İkinci Kitap - 2856 sayfadaki metne göre şöyledir:

"Madde 9 -

4. İşkolları Çalışma Bakanlığınca yapılacak bir Yönetmelikle tespit edilir. Bu Yönetmelik Uluslararası normlar ve işçilerin Türkiye'de mevcut sendikalaşma durumları gözönüne alınarak hazırlanır. Çalışma Bakanlığı Yönetmeliği hazırlarken Yüksek Hakem Kurulunun en çok işçiyi temsil eden işçi konfederasyonu ile en çok işvereni temsil eden işveren konfederasyonunun istişari

Esas Sayısı:1973/47
Karar sayısı:1973/38

düşüncelerini alır. Bu düşüncelerin talep tarihinden itibaren en geç 10 gün içinde verilmesi gereklidir.

İşkolları Yönetmeliğinde yer almamış olup da bu Kanuna göre sendika kurmak ve kuralın bu sendikalara üye olmak hakkına sahip olanlar Genel Hizmet işkoluna dahil sayılırlar. Ayrıca belediye hizmetlerinden hangilerinin bu iş koluna gireceği işkolları Yönetmeliği ile tespit edilir.

Bu Yönetmelik veya Yönetmeliğin uygulanmasıyla ilgili işlemler aleyhinde Danıştay'da açılacak iptal davaları 2 ay içinde karara bağlanır."

2 - Mahkemenin dayanak olarak ileri sürdüğü Anayasa kuralı:

Mahkemece Anayasaya aykırılık iddiasının ciddi olduğu yolunda varılan kanıyı desteklemek üzere ileri sürülen Anayasanın 1488 sayılı kanunla değişik 140 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları aşağıda gösterilmiştir.

"Madde 140/1, 2 - Danıştay, Kanunların başka idari yargı mercilerine bırakmadığı konularda ilk derece ve genel olarak üst derece idare mahkemesidir.

Danıştay, idari uyuşmazlıkları ve davaları görmek ve çözümlmek, Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını ve imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini incelemek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir."

IV. İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi uyarınca 25/12 973 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında rapor Sakarya İş Mahkemesinin 1973/219 sayılı yazısı ve ekleri okunduktan sonra itiraz yoluna başvuran mahkemece 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27 inci maddesi uyarınca dosya içindekilerden konu ile ilgili görülenlerin onanlı örnekleri gönderilecek yerde dosyanın tümünün ve aslının gönderilmiş olması üzerine işin niteliği dolayısıyla, durulmayarak mahkemenin itiraz yoluna başvurmaya yetkili bulunup bulunmadığı konusunun incelenmesine geçilmiştir.

Anayasa'nın değişik 151 inci ve 44 sayılı Kanunun 27 nci maddelerine göre bir mahkemenin birtakım yasa kurallarını Anayasaya uygunluk denetiminden geçirilmek üzere Anayasa Mahkemesine getirebilmesi için elinde bamtakta olduğu bir davanın bulunması ve itiraz konusu kuralları o davada uygulama durumunda olması gerekir.

Yukarıda (I. Olay) bölümünde değinildiği üzere mahkeme bakmakta olduğu 1972/298 esas sayılı davayı 7/9/1972 günlü, 1972/265 sayılı kararla bitirmiş; karar Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesinin 9/4/1973 günlü, 1972/38247- 1973/9810 sayılı ilâmı ile bozulmuşsa da işi yalnızca 1973/219 esas sayısına aktarmakla yetinmiş ve Yargıtay bozma ilâmına uymak veya eski kararında direnmek konusunu henüz bir karara bağlamamıştır. Böylece iş "bakılmakta olan dava niteliğini kazanamamış bulunmaktadır. Şu duruma göre mahkemenin elinde bugün için Anayasa 'nın değişik 151 inci maddesi yönünden bakılmakta olan bir davanın bulunduğunu kabule olanak yoktur. Anayasa'nın değişik 151 inci ve 44 sayılı Kanunun 27 nci maddelerine uymayan itirazın, bu yola başvuran mahkemenin yetkisizliği yönünden reddedilmesi gereklidir.

Muhittin Taylan, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Ziya önel, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu mahkemenin elinde bakılmakta olan bir dava bulunduğunu ileri sürerek bu görüşe katılmamışlardır. Avni Givda, Ahmet Akar ve Muhittin Gürün itirazın mahkemenin yetkisizliği yönünden reddi gerekçesinde mahkemenin elinde usulünce açılmış bir dava bulunmadığı konusuna değinilmesi gerektiği görüşünü savunmuşlardır.

Esas Sayısı:1973/47
Karar sayısı:1973/38

V. SONUÇ:

İtiraz yoluna başvuran mahkeme Yargıtay'ın bozma ilâmına uyup uymamayı karara bağlamadığı için Anayasa'nın değişik 151 inci maddesi yönünden elinde bakmakta olduğu bir dava var sayılamayacağından itirazın reddine Muhittin Taylan, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Ziya Önel, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun mahkemenin elinde bakılmakta olan bir dava bulunduğu ve Avni Givda, Ahmet Akar ve Muhittin Gürün'ün gerekçede mahkemenin elinde usulünce açılmış bir dava bulunmadığı konusuna değinilmesi gerektiği yolundaki karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile 25/12/1973 gününde karar verildi.

Başkan Muhittin Taylan	Başkanvekili Avni Givda	Üye Sait Koçak	Üye Kemal Berkem
Üye Şahap Arıç	Üye İhsan Ecemiş	Üye Ahmet Akar	üye Ziya önel
Üye Abdullah Üner	Üye Kâni Vrana	Üye Muhittin Gürün	Üye Lütfi Ömerbaş
Üye Şevket Müftügil	Üye Nihat O. Akçakayalıoğlu	Üye Ahmet H. Boyacıoğlu	

KARŞIOY YAZISI

Olayda Sakarya iş Mahkemesince verilen karar Yargıtay 9 uncu Hukuk Dairesince 1317 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin 4 sayılı bendinde İşkolları Yönetmeliğinin uygulanmasına ilişkin her çeşit işlemler aleyhine Danıştay'da dava açılacağı belirtildiğine göre davanın idari yargı organının görevi içinde bulunduğu gerekçesiyle bozulmuş esas defterinin 1973/219 uncu sayısına kayıt yapıldıktan sonra 11/10/1973 günündeki ilk duruşmada davacı vekili 274 sayılı Sendikalar Kanununun 1317 sayılı Kanunla değişik 9 uncu maddesinin 4 sayılı bendindeki hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu savında bulunmuştur.

Esas Sayısı:1973/47
Karar sayısı:1973/38

Sakarya İş Mahkemesince verilen hüküm Yargıtayca bozularak dosya aynı mahkemeye geri çevrilmiş ve yeniden esas defterine kaydı yapılarak yeni bir numara almış ve davanın sonuca bağlanmasını sağlamak için duruşma açılmış yargılama usulü Yasasının saptadığı usul kuralları uygulanmıştır.

Yargılamanın bu evresinde de mahkemenin elinde görülmekte olan bir davanın bulunduğu kuşkusuzdur. Nitekim Anayasa Mahkemesinin benzer bir durumda verdiği 17/2/1972 günlü 1972/36 sayılı kararında "Adana Asliye 2 nci Hukuk Mahkemesinin elinde bakmakta olduğu bir dava vardır. Ancak mahkeme Yargılayın bozmasından evvel 10 yıllık hak düşürücü süreyi uygulamıyarak davanın esasını davacıların istemi uyarınca sonuçlandırmıştır. Yargıtay, 10 yıllık hak düşürücü sürenin uygulanmamış olmasını bozma nedeni saymış ve çekişmeli yerin tapuya tescil tarihinin sorulmasını öngörmüştür. Mahkeme bozma kararına uyulup uyulmamasının düşünülmesini dosyanın Anayasa Mahkemesinden geldikten sonraya bıraktığından olayda on yıllık süreyi başka deyimle 766 sayılı Kanununun 31 inci maddesini uygulayıp uygulamıyacağı henüz belli değildir." demek suretiyle Yargıtayca bozulan karara ait dava dosyasının mahkemenin önüne getirilmesini "davanın görülmesi" koşulu içinde gördüğünü açıkça belli etmiştir.

Çoğunlukça "Yargıtay bozma ilâmına uymak veya eski kararında direnmek hususunu henüz bir karara bağlamamıştır. Böylece iş bakılmakta olan dava niteliğini kazanmamış bulunmaktadır. Şu durumda mahkemenin elinde bu gün için Anayasa'nın değişik 151 inci maddesi yönünden bakılmakta olan bir davanın bulunduğunu kabule olanak yoktur" biçiminde açıklanan bu görüş yargılama kurallarına aykırı düştüğü gibi Anayasa Mahkemesi kararlarıyla de çelişmektedir.

Bu nedenlerle çokluk görüşüne karşıyız.

Başkan
Muhittin Taylan

Üye
Şahap Arıç

Üye
Şevket Müftügil

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye
Ziya Ünel

KARŞIOY YAZISI

Sakarya İş Mahkemesinin Anayasaya aykırılığı görüşünü ileri sürdüğü Yasa kuralını uygulayacağı davanın konusunu bir işyerinin gireceği işkolu yönünden çıkan uyuşmazlık oluşturmaktadır. Bu, başka deyimle İşkolları Yönetmeliğinin uygulanmasıyla ilgili bir olaydır. 274 sayılı Sendikalar Kanununun 1317 sayılı Kanunla değişik 9 uncu maddesinin 4 sayılı bendinin son fıkrası kuralına göre İşkolları Yönetmeliğinin uygulanmasıyla ilgili işlemlere ilişkin davaların Danıştayda açılması gerekir. Nitekim Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesi, 9/4/1973 günlü, 1972/38247 1973/9810 sayılı ilâmında belirlendiği üzere, itiraz yoluna başvuran mahkemenin 7/9/1972

Esas Sayısı:1973/47
Karar sayısı:1973/38

günlü 1972/298 - 265 sayılı kararını bu gerekçe ile bozmuştur. Böylece Danıştayın görev alanına giren bir davanın Sakarya İş Mahkemesinde açıldığı anlaşılmış olmaktadır. Bu davayı usulünce açılmış bir dava olarak benimsemeğe olanak yoktur.

Anayasa'nın değişik 151 inci maddesi bir mahkemenin herhangi bir yasa kuralını Anayasa'ya uygunluk denetiminden geçirilmek üzere Anayasa Mahkemesine getirebilmesi için baş kural olarak mahkemenin "bir davaya bakmakta" olmasını zorunlu kılmıştır. Burada sözü geçen "dava" nın her yönden usulünce açılmış, yasalara uygun bir dava olmasa gerektiğinde kuşku yoktur. Çünkü bu niteliği taşımayan ve hukukça geçerliği olmayan bir başvuruda mahkemenin uyuşmazlığı çözecek bir yasa kuralını uygulaması ve bu kuralın Anayasa'ya aykırılığı söz konusu olamaz. Öte yandan 151 inci maddeye ilişkin uygulamalar dolayısıyla mahkemenin elindeki dâvada usulünce açılmışlık koşulunun aranmaması kimi yasa kurallarının itiraz yoluyla iptalinin sağlanması için birtakım danişıklı dava tertiplerine başvurulması olasılığını ve böylece 151 inci maddenin işleyişinde ciddilikten ve Anayasa Koyucunun bu maddeyi getirmekle güttüğü erekten uzaklaşma sonucunu doğurabilir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, itiraz yoluna başvuran mahkemenin yetkisizliği saptanırken her şeyden önce bu durumun gözönünde bulundurulması ve itirazın mahkemenin yetkisizliği dolayısıyla reddi gerekçesinde mahkemenin elinde usulünce açılmış bir dava bulunmadığı olgusuna dayanılması gerektiği görüşünderiz ve Anayasa Mahkemesinin 25/12/1973 günlü, 1973/47-38 sayılı kararına yalnızca bu yönden karşıyız.

Başkanvekili
Avni Givda

Üye
Ahmet Akar

KARŞIOY YAZISI

Sakarya İş mahkemesince verilen hükmün bozularak geri gelmesi üzerine davayı bir sonuca bağlamak için duruşma açılmış olduğuna göre, bozma ilâmına uymak veya eski kararında direnmek hususunda mahkemece henüz bir karar verilmemiş olsa bile, mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın bulunduğunu kabul etmek gerektiği düşüncesi ile çoğunluk görüşüne karşıyım

Üye
İhsan Ecemiş

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı:1973/47
Karar sayısı:1973/38

Sakarya İş Mahkemesince Anayasa'ya aykırılık itirazına konu yapılan iş, dosyadaki bilgi ve belgelere göre, Anayasanın 151. maddesinde sözü geçen ve Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi veren (bir dava) niteliğinde değildir. Zira bir mahkemenin, Anayasa'nın bu hükmüne dayanarak itiraz yoluna başvurabilmesi için elindeki işin kanunlardaki usullere uygun biçimde ve mahkemenin yetkisi içinde açılmış bir dava olması zorunludur. Bu koşullara uygun olmayarak mahkemelere yapılmış bulunan başvuruları, yargı yolu ile Anayasa denetimini sağlamak üzere (Anayasa Mahkemesine itirazda bulunma) yetki veren bir dava) niteliğinde saymak mümkün değildir.

Bu dosyaya konu olan ihtilâfin çözüm yerinin Danıştay olduğu, 274 sayılı Sendikalar Kanununun 1317 sayılı Kanunla değişik 9. maddesinde açıkça belirtilmiş bulunduğundan, Sakarya İş Mahkemesinin görevine girmeyen bir konuda yapılmış olan başvurmanın. Anayasanın 151. maddesinde zikri geçen ve Anayasa denetimine olanak sağlayan bir (dava) niteliğinde olmadığı, kuşkuya yer vermeyecek ölçüde meydandadır.

Anayasa Mahkemesinin 10/6/1971 günlü, 1971/24 - 55 sayılı; 5/10/1972 günlü, 1972/19 - 47 sayılı; 17/4/1973 günlü, 1973/1 - 18 sayılı kararlarına ilişkin karşıoy yazılarımda konuya ilişkin olmak üzere daha geniş açıklamalar yapılmıştır. (Bak: Resmi Gazete'ler : Günler: 27 Nisan 1972, 12 Ocak 1973, 29 Ağustos 1973. Sayılar: 14171 - Sh. 17, 14419 - sh. 3, 14640 - Sh. 3).

Yukarıda ve sözü geçen karşıoy yazılarımda belirtilen nedenlerle, kararın (1973/4738) gerekçesine bu görüşün de eklenmesi gerektiği düşüncesindeyim.

Üye

Muhittin Gürün